

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи



“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

08 2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Педагогіка сімейного виховання

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки **6.010106 «Соціальна педагогіка»**

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація **6.030103 «Практична психологія»**

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення **Інститут людини**

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

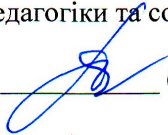
Робоча програма «Педагогіка сімейного виховання» для студентів
за напрямом підготовки «Соціальна педагогіка».

Розробники: О. М. Денисюк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та
соціальної роботи

Протокол № 6 від “28” серпня 2015 року

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи


_____ (Т.Г. Веретенко)

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини  Н.А.Клішевич

ЗМІСТ

	Пояснювальна записка	
	Структура програми навчальної дисципліни	
I.	Опис предмета навчальної дисципліни	
II.	Тематичний план навчальної дисципліни	
III.	Програма	
	<i>Змістовий модуль I.</i>	
	Становлення та розвиток інституту сім'ї в Україні	
	<i>Змістовий модуль II.</i>	
	Особливості педагогіки сімейного виховання	
IV.	Навчально-методична карта дисципліни	
V.	Плани семінарських та практичних занять	
VI.	Завдання для самостійної роботи	
	Карта самостійної роботи бакалавра. .	
VII.	Система поточного та підсумкового контролю	
VIII.	Методи навчання	
IX.	Методичне забезпечення курсу	
X.	Рекомендована література	
	Основна	
	Додаткова	
XI.	Питання до іспиту	

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Родина – природне середовище для дорослої людини та найкраще місце для повноцінного життя і розвитку дитини. Ця ідея підтримується сьогодні усіма, вона підкріплена Конвенцією ООН про права дитини, яка проголошує права дитини на проживання в родині. Бо саме родина як безпосереднє соціальне середовище має максимальні можливості порівняно з іншими соціальними інститутами, можливості для поступового залучення до соціальних та емоційних цінностей, до виконання соціальних ролей, становлення соціальної та емоційної компетентності особистості.

Сучасний фахівець, що працює у сфері надання допомоги особистості та розкриття її потенційних можливостей для ефективної самореалізації у суспільстві, не повинен нехтувати знаннями про такі важливі проблеми, як основи сім'ї і родинне виховання. Особистістю не народжуються — нею стають у процесі спілкування і діяльності. Саме через соціальне середовище, в якому перебуває людина, набуваються знання, досвід і практичні вміння для налагодження стосунків з іншими людьми. А перше соціальне середовище, яке оточує дитину — це сім'я. Яка сім'я, на яких принципах базується виховання, особистість батька, матері та інших членів родини, специфіка сімейного спілкування, сімейні традиції і свята — все це здійснює неоціненний вплив на розвиток і формування особистості дитини.

Досвід, що отримує дитина через взаємодію з батьками, закріплюється і формує відповідні моделі стосунків з іншими людьми, що передаються із покоління в покоління. У кожному суспільстві складається відповідна культура взаємин і взаємодії між батьками й дітьми, виникають соціальні стереотипи, відповідні установки і погляди на виховання у сім'ї. Нові соціально-економічні умови розвитку нашої країни створюють труднощі, з якими зустрічаються сучасні батьки, і це неодмінно позначається на сімейних стосунках.

Тому головна **мета курсу** — розкрити сучасні наукові уявлення про педагогіку сімейного виховання, доцільні шляхи і засоби сімейного виховання дітей та сформувати у здобувачів певні вміння і навички консультування батьків з питань сімейної педагогіки.

Курс «Педагогіка сімейного виховання» зорієнтований на забезпечення студентів знаннями про психологію сім'ї, специфіку сімейного виховання; роль батьків і інших членів родини у формуванні особистості дитини; особливості статевої ідентифікації хлопчиків і дівчаток та врахування цього фактора у сімейному вихованні; методи педагогічного впливу батьків і доцільність їх використання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

знати: стан сім'ї в сучасному суспільстві; вітчизняний та світовий досвід сімейного виховання; роль батьків у вихованні дітей та вплив близьких родичів на розвиток особистості дитини; статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні; зміст та методи виховання у сім'ї; систему батьківського контролю; особливості створення безпечного середовища в умовах сім'ї; методи дослідження сім'ї і сімейного виховання.

вміти: використовувати різноманітні методики діагностування сімей; аналізувати життєві ситуації з подальшим визначенням варіантів поведінки батьків та дітей; створювати та випробовувати на практиці стратегії виховного впливу, які визначаються потребами родини та громади; консультувати батьків з питань сімейної педагогіки; підвищувати рівень педагогічної культури батьків, враховуючи їхній загальний розвиток, активність, різноманітні інтереси.

Така побудова курсу надає можливості оволодіти як знаннями, так і практичними навичками щодо вирішення проблем сім'ї і сімейного виховання.

Вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка сімейного виховання» завершується складанням екзамену.

Структура програми навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0101 «Педагогічна освіта»	нормативна	
	Напрямок підготовки 6.010106 «Соціальна педагогіка»		
Модулів – 2		Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 108		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1	Освітньо-професійний рівень: <u>Перший (бакалаврський)</u>	16 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		40 год.	64 год.
		Самостійна робота з підготовки до екзамену	
		36 год.	
		Вид контролю:	
екзамен	Екзамен		

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/ п	Назви теоретичних розділів							Модульний контроль
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Самостійна робота	Самост.робота з підготовки до іспиту	
Змістовий модуль 1								
1.	Педагогіка сімейного виховання як наука	2	2	2			2	
2.	Характеристика сім'ї як соціального інституту формування особистості, тенденції її розвитку	4	2		2	2	2	
3.	Вітчизняний та світовий досвід педагогіки сімейного виховання	7	2		2	5	2	
4.	Специфіка сімейного виховання	4	4	2			2	
5.	Сім'я і її вплив на формування особистості дитини	4	2	2		2	2	
6.	Особливості спілкування дорослих з дітьми в сім'ї	4	2	2		4	4	
7.	Причини конфліктів батьків і дітей. Профілактика виникнення конфліктів	8	2		2	4	4	2
Разом		51	16	8	6	17	18	2
Змістовий модуль 2								
8.	Методи виховання у сім'ї. Система батьківського контролю	11	6	4		5	4	
9.	Дисципліна як метод виховання дитини	6	2		2	4	4	
	Статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні	7	2	2		5	2	
10.	Організація безпечного середовища в умовах сім'ї	4	2		2	2	4	
11.	Педагогічна майстерність батьків	4	2	2		4	2	
12.	Організація змістовного дозвілля в умовах сім'ї	7	2		2	3	2	2
Разом		57	16	8	6	23	18	2
Всього		108	32	16	12	40	36	4

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Становлення та розвиток інституту сім'ї в Україні

Лекція 1. Педагогіка сімейного виховання як наука. (2 год.)

Предмет педагогіки сімейного виховання. Джерела сімейної педагогіки.

Зв'язок педагогіки сімейного виховання з іншими науками. Сім'я в умовах становлення незалежної України. Оздоровлення умов сімейного виховання як важлива умова соціалізації особистості.

Основні поняття теми: сім'я, предмет педагогіки сімейного виховання^ типи сімей.

Семінар1. Характеристика сім'ї як соціального інституту формування особистості, тенденції її розвитку.

Семінар 2. Вітчизняний та світовий досвід педагогіки сімейного виховання.

Лекція 2. Специфіка сімейного виховання (2 год.)

Поняття про шлюб і сім'ю: зміст терміна "шлюб", його походження; сім'я, її ознаки. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї (за результатами опитування батьків). Типові критичні періоди у житті сім'ї. Життєвий цикл сім'ї. Умови створення психологічно здорової сім'ї. Основні специфічні ознаки сімейного виховання, його відмінність від суспільного.

Основні поняття теми: шлюб, сім'я, сімейні відносини, психологічно здорова сім'я, виховна функція, рання соціалізація дитини.

Лекція 3. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини. (2 год.)

Процес розвитку дитини до народження. Дослідження вчених в галузі перинатальної педагогіки і психології. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Рання соціалізація дитини у сім'ї, її механізми. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на своїх дітей: ідентифікація і наслідування, підкріплення. Особливості материнської і батьківської любові. Моделі поведінки батьків. Типи матерів та їх вплив на формування дитини. Функції батька у вихованні дитини. Вплив братів

і сестер. Виховання близнюків. Діти без батьків. Діти в прийомній сім'ї. Вплив дідусів і бабусь на виховання дитини.

Основні поняття теми: соціалізація дитини в сім'ї, ідентифікація, наслідування, підкріплення, перинатальна педагогіка.

Лекція 4. Особливості спілкування дорослих з дітьми в сім'ї. (2 год.)

Специфіка спілкування в родині. Спілкування та його значення в житті людини. Різновиди спілкування. Механізми спілкування. Сімейні ролі. Дефекти спілкування. Спільне спілкування і взаємодії та його вплив на розвиток дитини. Сім'я і міжособистісні конфлікти. Типологія конфліктів. Конфлікти батьків і дітей. Об'єктивні причини конфліктів батьків і дітей. Профілактика виникнення конфліктів. Конструктивні способи виходу з конфліктів.

Основні поняття теми: спілкування в родині, сімейні ролі, конфлікти, профілактика конфліктів, педагогіка авторитарна, педагогіка гуманістична.

Семінар 3. Причини конфліктів батьків і дітей. Профілактика виникнення конфліктів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Особливості педагогіки сімейного виховання

Лекція 5-6. Методи виховання у сім'ї. Система батьківського контролю (4 год.)

Система методів сімейного виховання, її характеристика (виховні впливи: когнітивні, емоційні, поведінкові). Авторитет батьків. Види авторитету (формальний, функціональний, особистий). Сутність та зміст батьківського авторитету. Принципи побудови ефективної комунікації у дитячо-батьківських стосунках (Т. Дрейкус, Х. Джайнотт, Т. Гордон). Стилі сімейного виховання. Заохочення і покарання як способи регуляції поведінки дитини. Психологічні умови їх ефективності (біхевіоризм, психоаналіз, гуманістична психологія). Дисциплінування дій дитини у сім'ї та його значення для морального розвитку. Система батьківського контролю (вимоги, заборони, санкції). Види порушень сімейного

виховання: гіпопротекція, гіперпротекція (потураюча і домінуюча), гіперсоціалізуюче виховання (за типом підвищеної моральної відповідальності), емоційне пригноблення, суперечливе виховання, жорстоке поводження, їх вплив на розвиток дитини. Причини неадекватного ставлення до дитини. Види жорстокості до дитини. Організація безпечного середовища для дітей.

Основні поняття теми: методи сімейного виховання, ефективна комунікація, гіпопротекція, гіперпротекція, гіперсоціалізуюче виховання, стилі виховання, авторитет батьків, насильство в сім'ї.

Семінар 4. Дисципліна як метод виховання дитини.

Лекція 7. Статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні (2 год.)

Поняття біологічної статі. Етапи творення біологічної статі за Дж. Мани. Порушення гармонії механізмів статевої диференціації. Біологічна стать як основа для подальшого статевого дозрівання. Ознаки пубертатного розвитку хлопчиків і дівчат за В. В. Кришталем і Н. К. Агішевою. Поняття про статеві ролі. Статевотипізована поведінка і її наслідки у вихованні хлопчиків і дівчаток.

Поняття про стать психічну. Механізми її формування. Статева ідентичність. Відмінності у психології хлопчиків і дівчаток, що проявляються у пізнавальній, комунікативній, емоційній і поведінковій сферах на різних етапах становлення особистості. Особливості статевої соціалізації хлопчиків і дівчаток.

Основні поняття теми: біологічна стать, психічна стать, статеве дозрівання, статеві ролі, статева ідентичність.

Семінар 5. Організація безпечного середовища в умовах сім'ї.

Семінар 6. Організація змістовного дозвілля в сім'ї.

Лекція 8. Педагогічна майстерність батьків

Новітні підходи щодо педагогізації батьків. Зміст виховної роботи серед батьків. Формування усвідомленого батьківства. Школа молодих батьків. Тато-школи. Методи дослідження сім'ї і сімейного виховання. Особливості

використання і спрямованість таких методик: методика АСВ ("Аналіз сімейних взаємостосунків" Е. Г. Ейдемільлера); ОСБ (тест-опитувальник ставлення батьків А. Я. Варги і В. В. Століна); методика РАКУ (Виявлення батьківських установок і реакцій Е. Шефера); опитувальник ВБД ("Взаємодія батько — дитина" І. М. Марковської).

Основні поняття теми: педагогізації батьків, усвідомлене батьківство, методи дослідження сім'ї, опитувальник, методика.

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Становлення та розвиток інституту сім'ї в Україні

Семінар 1. Характеристика сім'ї як соціального інституту формування особистості, тенденції її розвитку

План заняття:

I. Теоретична частина.

1. Предмет, завдання педагогіки сімейного виховання.
2. Місце педагогіки сімейного виховання в загальній системі людинознавства. Зв'язок з іншими науками (робота в микро-групах, презентація образних моделей).
3. Законодавство України про шлюб і сім'ю, права та обов'язки батьків щодо виховання дітей.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Література: основна – 1; 4. Допоміжна – 2;3.

Семінар 2. Вітчизняний та світовий досвід педагогіки сімейного виховання

План заняття:

I. Теоретична частина.

1. Характеристика основних тенденцій виховання дітей в родині.
2. Українські класики про виховання дітей.
3. Аналіз світового досвіду щодо практики родинного виховання.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Навчальна дискусія.

Література: основна – 1;3. Допоміжна – 7;8;10.

Семінар 3. Причини конфліктів батьків і дітей. Профілактика виникнення конфліктів.

План заняття:

1. Типологія сімейних конфліктів. Конфлікти між батьками – підґрунтя конфліктів з дітьми.

2. Природні потреби дитини та внутрішні конфлікти особистості. Вікові особливості розвитку дитини як фактор небезпеки виникнення конфліктів (робота в міні-групах).

3. Роль неправильного сімейного виховання у виникненні конфліктів батьків і дітей. Роль батьків у вирішенні конфліктів між дітьми.

4. Аналіз педагогічних ситуацій. Розробка шляхів попередження конфліктів та конструктивного виходу з конфлікту.

Література: основна – 1; 2;4. Допоміжна – 1;6.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Особливості педагогіки сімейного виховання

Семінар 4. Дисципліна як метод виховання дитини.

План заняття:

1. Психологічні механізми формування дисципліни. Порівняльний аналіз вітчизняного і закордонного досвіду.
2. Попередження насильства в сім'ї.
3. Методи підтримки дисципліни у сім'ї за Р. Кемпбеллом.
4. Розробка педагогічних правил заохочення та покарання в сім'ї (робота в групах).

Література: основна – 2; 3; 4. Допоміжна – 1;2.

Семінар 5. Організація безпечного середовища в умовах сім'ї.

План заняття:

1. Характеристика поняття «безпечне середовище».
2. Особливості створення безпечного середовища для дітей раннього та

дошкільного віку. Дитячі страхи.

3. Особливості створення безпечного середовища для дітей шкільного віку.

4. Розробка моделі безпечного середовища (робота в групах).

Література: основна – 3;5;6. Допоміжна – 1;2; 5;6;.

Семінар 6. Організація змістовного дозвілля в сім'ї.

План заняття:

1. Обговорення поняття «змістовне дозвілля». Аналіз досвіду організації дозвілля у власній сім'ї.
2. Систематизація видів дозвілля.
3. Презентація прикладів дозвіллевої діяльності в сім'ї з подальшим обговоренням.

Література: основна – 5. Допоміжна – 4;6;8.

I. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Становлення та розвиток інституту сім'ї в Україні (16 год.)

Самостійна робота 1.

Тема. Характеристика сім'ї як соціального інституту формування особистості, тенденції її розвитку

1. Ознайомтеся із законодавчими матеріалами про шлюб, сім'ю, права та обов'язки батьків щодо виховання дітей в Україні. Вивчіть публікації одного (за власним вибором) фахового часопису з проблем сімейного виховання за останні п'ять років.

Самостійна робота 2.

Тема. Вітчизняний та світовий досвід педагогіки сімейного виховання

1. Законспектуйте у вигляді тез одну з робіт (за власним вибором) вітчизняних та зарубіжних авторів з проблем сімейного виховання.

Самостійна робота 3.

Тема. Причини конфліктів батьків і дітей. Профілактика виникнення конфліктів

1. Виберіть приклади педагогічних ситуацій, які могли б спричинити конфлікт між дітьми та батьками та розробіть рекомендації щодо його усунення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І І

Особливості педагогіки сімейного виховання (23 год.)

Самостійна робота 4.

Тема. Дисципліна як метод виховання дитини

1. Складіть порівняльну таблицю підходів вітчизняних та зарубіжних педагогів з питань заохочення та покарання дітей, проаналізуйте її.

Самостійна робота 5.

Тема. Статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні

1. Опрацюйте стратегії мислительних процесів дівчаток і хлопчиків за посібником Кочерги О. В. Початок життя – становлення творчості. – К.: Кобза, 2003. – С.203 – 213 та розробіть рекомендації для батьків по вихованню хлопчиків або дівчаток.
2. Підготуйте консультацію для батьків на тему «Такі різні хлопчики і дівчатка».

Самостійна робота 6

Тема. Організація безпечного середовища в умовах сім'ї

1. Створити модель безпечного середовища в умовах сім'ї (відповідно віку дитини) та презентувати. Підібрати ігровий матеріал для дітей з питань безпеки.

Самостійна робота 7.

Тема. Педагогічна майстерність батьків

1. Розробіть макет журналу для батьків, присвячений проблемам виховання
Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи бакалаврами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I Становлення та розвиток інституту сім'ї в Україні			
Тема. Характеристика сім'ї як соціального інституту формування особистості, тенденції її розвитку.	Семінарське заняття, екзамен	5	I - II
Тема. Вітчизняний та світовий досвід педагогіки сімейного виховання.	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	II - III
Тема. Причини конфліктів батьків і дітей. Профілактика виникнення конфліктів.	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	IV - V
Всього: 17 год.		15 балів	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II Особливості педагогіки сімейного виховання			
Тема. Дисципліна як метод виховання дитини.	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	VI - VII
Тема. Статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні.	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	VIII - IX
Тема. Організація безпечного середовища в умовах сім'ї.	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	X - XI
Тема. Педагогічна майстерність батьків.	Семінарське заняття, модульний контроль, екзамен	5	X-XI
Всього: 23 год.		20 балів	
Разом: 40 год.	Разом: 35 балів		

ВІІ. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення здобувача із дисципліни «Педагогіка сімейного виховання» оцінюються за системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 159.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю.

Таблиця 7.1.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	К-ть завдань	Розрахунок	Загальна сума за видами діяльності
1.	Лекції	8	8x1	8
2.	Семінарські заняття (відвідування)	6	6 x 1	6
3.	Робота на семінарському занятті	6	6 x 10	60
4.	Виконання самостійної роботи	7	7 x 5	35
5.	Модульний контроль	2	2x25	50
Підсумковий рейтинговий бал				159

Форма контролю –екзамен. 100 балів – за семестр.

Дисципліна з екзаменом 159: 60 = 2,65. Екзамен – 40 балів

Студент набрав X балів

Розрахунок – Оцінка X : 3,5 + 40 за екзамен - за шкалою (табл. 7.2).

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.

➤ **Методи письмового контролю:** модульний письмовий контроль; звіт,

реферат, есе.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань бакалаврів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація, перегляд навчальних відеофільмів, прослуховування записів на DVD.
- *Практичні:* вправи, аналіз педагогічних ситуацій.

2) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

3) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою;

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; круглі столи, створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), практичні методи.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчально-методичні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ роздаткові матеріали для самостійної роботи студента під час практичних занять;
- ✓ контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
- ✓ Тести.

Х. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій / Бондарчук О.І. – К. : МАУП, 2001. – 96 с.
2. Денисюк О. М. Виховання дітей раннього віку в сім'ї (за результатами соціологічних досліджень) / О. М. Денисюк // Український соціум. – 2004. – № 1(3). – С. 100 – 106.
3. Здоров'я дитини - від родини : колективна монографія / Беленька Г. В., Богініч О. Л., Машовець М. А.— Київ : СПД Богданова А. М., 2006. — 220 с .
4. Маценко Л.М. Педагогіка сімейного виховання : навчальний посібник / Л. М. Маценко. – К. : НАКККМ, 2011. – 293 с.
5. Соціально-педагогічні засади профілактики насильства в сім'ї : науково-методичний посібник / Нац. акад. педагог. наук України, Ін-т проблем виховання НАПН України; [авт. кол.: Повалій Л. В., Постовий В.Г., Барило А.В. та ін.].— К. : Педагогічна думка, 2011. — 230, [2] с.
6. Школа для батьків / В. Бондаровська, О. Бабенко, О. Возіянова та ін. — К. : Батискаф : Аванпост - Прим, 2003. — 320 с .

Допоміжна:

1. Алексеева, Е. Е. Что делать , если ребенок... Психологическая помощь семье с детьми от 1 до 7 лет / Е. Е. Алексеева.— СПб : Речь, 2008. — 224 с .
2. Денисюк О. М. Раннє дитинство: стан, проблеми, перспективи розвитку / [О. М. Денисюк (кер. авт. кол.), Г. В. Беленька, О. Л. Богініч та ін.]. – К. : Держ. ін-т пробл. сім'ї та молоді, 2003. – 116 с .
3. Духовні потреби дітей України: Монографія / Під заг. ред. Ж.В. Петрочко. – К. : Видавничий дім „Калита”, 2005. – 108 с.

4. Книга для батьків : посібник до тренінгового курсу "Підготовка кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі" / за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко.— К. : Науковий світ, 2006. — 496 с .
5. Лохвицька Л. В. Розвивальне середовище для дітей раннього віку / Л. В. Лохвицька // Дошкільне виховання. – 2003. – № 11. – С. 12–14.
6. Методичні рекомендації до програми розвитку та виховання дитини раннього віку "Зернятко" / [О. Л. Богініч, А. М. Гончаренко, В. А. Карпішина, О. Л. Кононко (наук. керівник)]. – К. : Кобза, 2004. - 188 с.
7. Мрії, вистраждані життям : До 145-ї річниці з дня народження Б. Д. Грінченка : колективна монографія : у 2-х ч.Ч. 1. / — К : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. — 260 с .
8. Родинно-сімейна енциклопедія : навч.-метод. посібник / за заг. ред. Ф. С. Арвата, П. М. Щербаня, Є. І. Коваленка.— К.: Богдана, 1996. — 439 с .
9. Українська родина : наук.-метод. посіб. / [уклад. і наук. ред. Люріна Т. І., Слюсаренко В. Г., Тараненко М. Г.] ; М-во освіти України, Київ. міжрег. ін-т удосконалення вчителів ім. Б. Грінченка. — К. : Київ. міжрегіон. ін-т удоскон. вчит. ім. Б. Грінченка, 1998. — 129 с .
10. Яценко Л. В., Постовий В. Г. Гендерні особливості підготовки старшокласників до сімейного життя : [навч. посіб.] / Л. В. Яценко, В. Г. Постовий. – Корсунь – Шевченковский : ФОП Майданченко І. С., 2009. – 257 с.

Питання до іспиту з курсу «Педагогіка сімейного виховання»

1. Розкрийте основні тенденції розвитку сучасної сім'ї.
2. Проаналізуйте види батьківського авторитету.
3. Розробіть пам'ятку для батьків « Як виховувати відповідальність».
4. Розкрийте роль сім'ї у формуванні особистості дитини.
5. Визначте особливості стилів сімейного виховання.
6. Розкрийте роль батька у вихованні дітей.
7. Розробіть пам'ятку для батьків, які виховують дітей раннього віку, щодо організації безпечного середовища.
8. Розкрийте статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні.
9. Проаналізуйте типи матерів та їх вплив на формування дитини.
10. Розкрийте техніки дисциплінування дитини.
11. Визначте шляхи активізації виховної діяльності батьків.
12. Запропонуйте систему заходів, які б полегшили адаптацію дитини до умов дитячого закладу.
13. Наведіть приклади педагогічних ситуацій взаємодії з батьками, де була б використана форма «Я-повідомлень».
14. Обґрунтуйте зв'язок перинатальної педагогіки з традиціями і звичаями родильної педагогіки.
15. Обґрунтуйте необхідність дисциплінування дитини у сім'ї.
16. Обґрунтуйте необхідність урахування віку дитини при виборі техніки дисциплінування.
17. Обґрунтуйте роль сім'ї у формуванні особистості дитини.
18. Обґрунтуйте, чи існує, на вашу думку, провідна функція сім'ї?
19. Організація безпечного середовища в умовах сім'ї.
20. Охарактеризуйте основні типи сімей.
21. Охарактеризуйте психологічні проблеми кожної фази циклу сімейного життя.
22. Охарактеризуйте специфіку спілкування в сім'ї.
23. Поясніть педагогічну суть приказок: «Діти повторюють нас», «Який вихователь, такі і діти», «Сліпа любов губить дитину».
24. Проаналізуйте вікові особливості розвитку дитини як фактор небезпеки виникнення конфліктів в сім'ї.
25. Проаналізуйте вплив дідусів та бабусь на виховання дитини.
26. Проаналізуйте завдання та методи сімейної педагогіки.
27. Проаналізуйте методи підтримки дисципліни у сім'ї.
28. Проаналізуйте можливі причини неадекватного ставлення батьків до дитини.
29. Проаналізуйте особливості дитячо-батьківських стосунків у дошкільному віці.

30. Проаналізуйте особливості дитячо-батьківських стосунків у підлітковому віці.
31. Проаналізуйте особливості дитячо-батьківських стосунків у юнацькому віці.
32. Проаналізуйте особливості материнської і батьківської любові.
33. Проаналізуйте особливості та специфіку виховання у неповній сім'ї.
34. Проаналізуйте особливості та специфіку виховання у неповній сім'ї.
35. Проаналізуйте позитивні і негативні сторони таких виховних прийомів батьків, як похвала, довіра, виховання самостійності і віри у себе, вимоги, застереження від поганого впливу.
36. Проаналізуйте принципи побудови ефективної комунікації у дитячо-батьківських стосунках.
37. Розкрийте види батьківського авторитету.
38. Розкрийте види жорстокості до дитини в сім'ї та шляхи попередження.
39. Розкрийте основні методи діагностування сім'ї.
40. Розкрийте основні проблеми взаємин батьків та їх вплив на виховання дітей.
41. Розкрийте основні специфічні ознаки сімейного виховання, його відмінність від суспільного.
42. Розкрийте основні тенденції розвитку сучасної сім'ї.
43. Розкрийте основні функції сім'ї.
44. Розкрийте особливості статевого виховання в сім'ї.
45. Розкрийте погляди на сімейне виховання одного з зарубіжних педагогів (на вибір).
46. Розкрийте погляди на сімейне виховання одного з вітчизняних педагогів (на вибір).
47. Розкрийте роль сім'ї у економічному вихованні дитини.
48. Розкрийте роль сім'ї у естетичному розвитку дітей.
49. Розкрийте роль сім'ї у моральному вихованні дитини.
50. Розкрийте роль сім'ї у розумовому вихованні дитини.
51. Розкрийте роль сім'ї у трудовому та екологічному вихованні дитини.
52. Розкрийте роль сім'ї у фізичному вихованні дитини.
53. Розкрийте роль сім'ї у формуванні знань про основи здоров'я у дітей дошкільного віку.
54. Розкрийте сутність перинатальної педагогіки як першооснови виховання здорової дитини.
55. Розкрийте умови та засоби, які складають виховний потенціал сім'ї.
56. Розкрийте характерні ознаки сприятливого сімейного мікроклімату.
57. Розробіть пам'ятку для батьків, які виховують дітей раннього віку, щодо організації безпечного середовища
- 58.** Розробіть питання до анкети для батьків з метою виявлення стилю виховання в сім'ї.

59. Складіть план-конспект проведення дозвілля в сім'ї.
60. Складіть рекомендації батькам з питань проведення змістовного дозвілля.
61. Складіть рекомендації батькам для домашнього виховання сина (вік дитини за вибором).
62. Створіть пам'ятку для батьків з попередження домашніх конфліктів.

Орієнтовні ситуації для практичних завдань

1. Проаналізуйте ситуацію.

Таня (6 років) із зацікавленістю ліпить, займається навіть тоді, коли мама вимагає зупинити роботу «і терміново збиратися гуляти». Але дівчинка просить зачекати ще трохи, потім ще... Їй неодмінно хочеться закінчити розпочату справу.

Незадоволена мама забирає пластилін, заставляє дочку одягатися.

чому ти така вперта! – сердиться мама, силою одягаючи на дівчинку пальто і шапку.

Чи спостерігаємо ми в даному випадку прояви впертості? Чи правильно вчинила мама Тані? Як мамі потрібно було реагувати в даній ситуації

2. Проаналізуйте педагогічну ситуацію за такими напрямками:

За якими ознаками можна дійти висновку, що Сашко боїться свого батька?

Чи можна шляхом фізичного покарання домогтися слухняності і поваги дітей?

Чи допустимі фізичне і моральне приниження дитини в сімейному вихованні?

Шестирічний Сашко завжди сумний, тихий, цурається інших дітей. Коли за ним до садка приходив батько, Сашко здригався і навіть змінювався на обличчі: червонів, опускав очі і швидко вибігав. Поговоривши з матір'ю, соціальний педагог дізналася, що він жорстоко поводить з сином. Вона запросила батька на бесіду. Він виправдовувався у такий спосіб: «Я своїй дитині не ворог! Якщо і вдарю, то за діло, та й то намагаюся не боляче... Адже по голові не б'ю, а так, легенько, то не страшно. Повинен знати, що батька слухатися треба...»

3. Проаналізуйте педагогічну ситуацію.

Розповідь п'ятирічного хлопчика:

«Коли ми переїхали до нового будинку, на п'ятий поверх, бабуса подарувала мені котика. Він у нас пожив-пожив, а потім мама вигнала його з дому, і великі хлопчачи його вбили, я його поховав біля муру. Мама сказала: «Не плач. Я куплю тобі машинку і гвинтівку».

Дайте оцінку вчинку матері.

Які негативні риси характеру можуть проявитися у дитини під впливом таких вчинків дорослих?

У чому пізнавальне і виховне значення спілкування дітей з тваринами.

4. Проаналізуйте ситуацію. Чим можна пояснити таке ставлення хлопчика до дідуся з бабусею? Ваша думка про мікроклімат сім'ї, де він

виховується.

Дідусь і бабуся дуже люблять свого онука, вибачають йому грубощі і бешкетування...

Маленький, охайний хлопчик сидить, розвалившись, на стільці. Дідусь, важко зігнувшись, взуває його. Онук вередує: «Швидше взувай, швидше. Я втомився сидіти».

Іншим разом ця дитина сказала ось таке: «І, ти дід, нахабний, і бабка у нас нахабна.

Ти – тому що збудив мене рано, а баба – погано потовкла картоплю».

5. Проаналізуйте ситуацію. Яких помилок припустилися дорослі?

Мама запропонувала шестирічній Тетянці довести до ладу іграшки: скласти охайно на полиці, покласти в коробку, а поламані та старі – викинути.

Дівчинка нічого не викинула: ляльку з поломаною рукою заховала за ведмедика; коліщата, клаптики, кольорові скельця, палички різної величини склала в куточку полиці, машинку без двох коліс поклала в порожню коробку.

Мама, побачивши, де знайшли притулок непотрібні іграшки, зібрала їх і понесла, щоб викинути. Тетянка розплакалась і звернулась за допомогою до бабусі.

Бабуся, докірливо глянувши на маму, приголубила онучку і сказала: «Ось підемо до магазину і купимо з іграшок все, що ти забажаєш».

6. Проаналізуйте педагогічну ситуацію:

Хлопчина 6 років захоплений грою: він ремонтує автомобіль (перекинуте крісло). Мамі в цей час спало на думку навчити його підмітати підлогу.

Іди сюди, - кличе вона сина, - досить займатися дурницями.

А для нього це не дурниця. Він весь в уявному світі і відірватися від гри не може.

Та мати стурбована своїм авторитетом: раз вона сказала, то треба стояти на своєму. Вона забирає крісло і тиче сину в руки віник. Дитина опирається, вона ображена, вона люто ненавидить цей віник. Виникає психологічний конфлікт, якого могло не бути.

Чому виник цей конфлікт?

Як можна було уникнути цієї конфліктної ситуації?

Якими методами можливо і потрібно спонукати дитину щось зробити?

Робоча програма навчального курсу
"Педагогіка сімейного виховання"

Укладач: *Денисюк Олена Миколаївна*, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини Київського
університету імені Бориса Грінченка.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II		
Назва модуля	Становлення та розвиток інституту сім'ї				Особливості педагогіки сімейного виховання		
Бали за модуль	77 балів				82 бали		
Лекції (№п/п)	1	2	3	4	5-6	7	8
Теми лекцій	Педагогіка сімейного виховання наука	Специфіка сімейного виховання	Сім'я і її вплив на формування особистості дитини	Особливості спілкування дорослих з дітьми в сім'ї	Методи виховання в сім'ї. Система батьківського контролю	Статеві особливості розвитку дітей та їх урахування у сімейному вихованні	Педагогічна майстерність батьків
Кіль-сть балів (відвідування лекцій)	1	1	1	1	1+1	1	1
Теми семінарських занять	Характеристика сім'ї як соціального інституту формування особистості, тенденції її розвитку	Вітчизняний та світовий досвід педагогіки сімейного виховання	Причини конфліктів батьків і дітей. Профілактика виникнення конфліктів		Дисципліна як метод виховання дитини	Організація безпечного середовища в умовах сім'ї	Організація змістовного дозвілля в умовах сім'ї
Кільсть балів (відвідування семінарського з. + робота на сем)	1+10	1+10	1+10		1+10	1+10	1+10
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів		5 балів+5 балів	5 балів	5 балів
Види поточ. контролю	Модульний контроль (25 балів)				Модульний контроль (25 балів)		
Підсумковий контроль	Екзамен						
Разом	159 балів						